

PODSTAWY PRAWNE ROLNICTWA EKOLOGICZNEGO

materiały dla rolników

Radom 2004

*Druk wykonano w ramach zadania zaleconego MRiRW
zgodnie z decyzją HORre-401-182/04
z dnia 25.06.2004 r.*

Autor:

1. *Marek Krysztoforski*

Regionalne Centrum Doradztwa Rozwoju Rolnictwa i Obszarów Wiejskich w Radomiu

Recenzja: *dr hab. Jerzy Szymona*

Projekt okładki: *Marek Rząsa, RCDRRiOW w Przysieku*

© Copyright by: *Ministerstwo Rolnictwa i Rozwoju Wsi*

Wydawca:

Krajowe Centrum Rolnictwa Ekologicznego

Regionalne Centrum Doradztwa Rozwoju Rolnictwa i Obszarów Wiejskich w Radomiu

ul. Chorzowska 16/18, 26-600 RADOM

tel. +48(48) 365 69 00

e-mail: radom@cdr.gov.pl

www.cdr.gov.pl/radom

Realizacja i druk:

GP RCDRRiOW w Radomiu

ul. Chorzowska 16/18, 26-600 RADOM

tel. (+48 48) 365 69 00

e-mail: radom@cdr.gov.pl

www.cdr.gov.pl/radom

ISBN 83-89060-70-1

Nakład: 2000 egz.

Spis treści:

1. Wstęp	3
2. Rozporządzenie EWG 2092/91	3
3. Miejsce rolnika w systemie prawnym	21
4. Schemat zależności w rolnictwie ekologicznym	22
5. Formalności w pięciu krokach	23
6. Załącznik Nr 1 – Jednostki certyfikujące rolnictwo ekologiczne	25
7. Użyteczne linki	27

Drogi Czytelniku – tematyka prawna jest dość trudna, więc żeby ułatwić lekturę tej broszury będziemy używać do skomentowania zapisów ustawy pisma pochylego.

Wstęp

Po wstąpieniu Polski do Unii Europejskiej na terenie Polski obowiązują rozporządzenia Wspólnoty. Oznacza to, że polski rolnik ma te same prawa i obowiązki jak rolnik niemiecki czy włoski.

W rolnictwie ekologicznym najważniejszym aktem prawnym jest **Rozporządzenie Rady nr 2092/91/EWG z dnia 24 czerwca 1991** zatytułowane „w sprawie produkcji ekologicznej produktów rolnych oraz znakowania produktów rolnych i środków spożywczych” oraz Polska ustawa kompetencyjna **Ustawa Sejmu RP „o rolnictwie ekologicznym” z dnia 20 kwietnia 2004 (Dz.U. 93 poz. 898/2004).**

Ustawa kompetencyjna określa krajowe jednostki organizacyjne zajmujące się nadzorem kontrolą i certyfikacją produktów ekologicznych.

Rozporządzenie EWG 2092/91

Artykuł 1 określa co możemy nazwać „produktem ekologicznym” – a są to „nieprzetworzone i przetworzone produkty pochodzenia roślinnego i zwierzęcego wyprodukowane zgodnie z zasadami Załącznika I i kontrolowane tak jak podano w Załączniku III”. **Artykuły 2 i 3** przedstawiają nazwy produktów w językach krajów Wspólnoty – *w Polsce używamy nazwy „ekologiczny” w innych krajach używane są także określenia biologiczny czy organiczny.*

Artykuł 4 podaje nazewnictwo i definicje użyte w rozporządzeniu.

Artykuł 5 omawia zasady etykietowania produktów ekologicznych. Produkt zarówno przetworzony jak i nieprzetworzony wyprodukowany zgodnie z Rozporządzeniem 2092/91 może być reklamowany i zawierać na etykiecie informacje, że został wyprodukowany metodami ekologicznymi i podlega kontroli. Na etykiecie podana musi być nazwa i/lub kod jednostki kontrolującej. Ważną regułą jest podanie w etykiecie ile procent towaru to składniki wyprodukowane metodami ekologicznymi:

- co najmniej 95% składników rolniczych musi być produkowana metodami ekologicznymi, pozostałe 5% musi być wymienione w Załączniku VI rozdział C – wtedy możemy nazwać i reklamować ten produkt jako ekologiczny;
- podobnie towary zawierające powyżej 70% składników pochodzenia rolniczego i wyprodukowane ekologicznie. Towar taki musi być wtedy oznakowany w następujący sposób np. „75% składników wyprodukowano metodami ekologicznymi”;
- również produkty z gospodarstw będących w trakcie przestawiania mogą sprzedawać swoje produkty z odpowiednią adnotacją na etykiecie;
- Produkty ekologiczne nie mogą zawierać Organizmów Modyfikowanych Genetycznie lub być poddane promieniowaniu jonizującemu.

Artykuł 6 opisuje co to są ekologiczne metody produkcji. Ekologiczne metody produkcji są wymienione w Zał. I, środki wspomagające - w Zał. II. Bezwzględnie zakazane jest używanie organizmów modyfikowanych genetycznie (skrót OMG lub GMO). *Sposób gospodarowania oparty powinien być na naturalnych metodach podtrzymywania żyzności gleby – poprzez racjonalny płodozmian z odpowiednią ilością roślin motylkowatych, stosowanie obornika i kompostów; materiały rozmnożeniowe pochodzą z produkcji ekologicznej; ochrona roślin oparta jest na naturalnej odporności roślin, wyjątkowo wspomaganej naturalnymi środkami ochrony; zwierzęta pochodzą z hodowli ekologicznej i są żywione paszami produkowanymi ekologicznie; stosuje się praktyki podwyższające odporność na choroby. Inaczej mówiąc takie metody produkcji gdzie ściśle przestrzega się reguł gospodarowania zawartych w Załączniku I, a cały proces produkcji i przerobu i obrotu podlega kontroli.*

Artykuł 7 określa procedurę umieszczania w załączniku II dozwolonych substancji. Nawozy i środki ochrony roślin zawierające dopuszczone substancje zostają opublikowane przez odpowiednie instytucje krajowe. *W Polsce dopuszczeniem konkretnych nawozów do produkcji ekologicznej zajmuje się Instytut Nawożenia Uprawy i Gleboznawstwa w Puławach; rejestracją i dopuszczeniem pestycydów zajmuje się Instytut Ochrony Roślin w Poznaniu. Instytuty prowadzą wykazy środków i nawozów dopuszczonych w rolnictwie ekologiczny (patrz użyteczne linki).*

Artykuły 8, 9, 10 omawiają zasady kontroli produkcji i produktów ekologicznych.

Każdy producent, przetwórca, handlowiec czy importer produktów ekologicznych ma obowiązek zgłoszenia tej działalności i poddania się kontroli państwowej. Każde państwo członkowskie ustanawia system kontroli zgodny z Załącznikiem III rozporządzenia. Dopuszczone są prywatne jednostki kontrolne (w Polsce jednostki certyfikujące – patrz lista), poddane nadzorowi urzędu państwowego (w Polsce GIJHARS). Na etykiecie produktów ekologicznych obowiązkowo umieszczona jest informacja o jednostce kontrolnej, zawarte jest też nazwisko producenta lub nazwa przedsiębiorstwa.

Artykuł 11 mówi że produkt importowany do Unii Europejskiej jako ekologiczny może pochodzić tylko z kraju umieszczonego na liście Komisji Europejskiej i kompetentne organy tego kraju wydały certyfikat kontroli, potwierdzający wyprodukowanie metodami równoważnymi z ekologicznymi. Inną drogą jest przedstawienie przez importera nadzorowi państwowemu (w Polsce GIJHARS), że importowany produkt spełnia wymogi rozporządzenia 2092/91.

Artykuł 12 ustanawia swobodę obrotu produktami ekologicznymi – *nie wolno w żadnym z państw członkowskich ograniczać obrotu artykułami ekologicznymi, jeśli zostały wyprodukowane zgodnie z rozporządzeniem.*

Artykuły 13 do 16 omawiają przepisy administracyjne i wykonawcze.

Nakładają one na państwa członkowskie szczegółowe wymagania. Powoływany jest Komitet Opiniujący złożony z przedstawicieli państw członkowskich, opiniuje on zmiany w prawie. Każde państwo członkowskie do 1 lipca składa do Komisji Europejskiej listę podmiotów gospodarczych objętych systemem kontroli oraz sprawozdanie dotyczące nadzoru.

Załącznik I Część A. Rośliny i produkty roślinne

ZASADY PRODUKCJI EKOLOGICZNEJ

Najważniejszy dla rolników – może służyć jako podręcznik produkcji metodami ekologicznymi. Podzielony jest na części dotyczące produkcji roślinnej i zwierzęcej.

Grunty, na których będzie prowadzona produkcja ekologiczna muszą przejść okres przestawiania (konwersji), który zasadniczo trwa dwa lata, rośliny wieloletnie inne niż trawy 3 lata. Okres przestawiania zaczyna się

liczyć od dnia zgłoszenia przez producenta do jednostki certyfikującej i GIJHARS. Podano także odstępstwa od tej reguły: jeśli grunty użytkowane były ekstensywnie co najmniej 3 lata wcześniej, to za zgodą jednostki certyfikującej można skrócić czas przestawiania do roku. Podczas przestawiania produkcji cała powierzchnia paszowa musi spełniać wymogi produkcji ekologicznej.

W gospodarstwie ekologicznym można uprawiać rośliny w systemie konwencjonalnym – pod warunkiem, że będą innego gatunku niż uprawy ekologiczne zaś magazyny i budynki gospodarcze do produkcji konwencjonalnej będą wydzielone.

Żyzność gleby jest utrzymywana przez odpowiedni płodozmian i nawożenie organiczne i naturalne (*nawozy naturalne to odchody zwierząt, organiczne to np. komposty, nawozy zielone*). *Dodatkowo można posilkować się, (ale w drodze wyjątku) wymienionymi w załączniku II innymi nawozami, w tym mineralnymi – kopalinami, które nie zostały poddane procesowi przeróbki (poza zmieleniem).*

Zwalczanie chorób i szkodników odbywa się metodami naturalnymi – czyli przez wykorzystanie naturalnej odporności roślin, odmiany odporne, stworzenie odpowiednich warunków dla naturalnych wrogów szkodników, płodozmian ograniczający choroby i zachwaszczenie, metody mechaniczne i fizyczne walki z chwastami i szkodnikami. *Wyjątkowo można użyć pestycydów wymienione w Załączniku II. Są to naturalnie występujące w przyrodzie substancje np. wyciągi roślinne, kultury bakterii itp.*

Za metodę produkcji ekologicznej uznaje się także zbiór dziko rosnących roślin i ich części. Rośliny te muszą być pozyskiwane z naturalnych ekosystemów, nie poddanych działaniu zabronionych substancji. Zbiór nie może wpływać na równowagę środowiska – na terenach objętych nadzorem państwowym np. lasów państwowych wymagana jest zgoda odpowiednich organów nadzoru (np. Wojewódzki Konserwator Przyrody dla Lasów Państwowych).

Uprawa grzybów może być prowadzona tylko na podłożach naturalnych, pochodzących z gospodarstw ekologicznych, słoma i obornik pochodzić muszą z produkcji ekologicznej (dopuszczony jest dodatek do 25% obornika z produkcji konwencjonalnej za zgodą jednostki certyfikującej); torf

użyty w produkcji grzybów nie może być poddany obróbce; drewno w konstrukcjach nie może być impregnowane.

Załącznik I Część B. Zwierzęta gospodarskie i produkty zwierzęce

W części tej wymieniono zasady utrzymania zwierząt z następujących grup: bydło, trzoda chlewna, owce, kozy, koniowate i drób.

Niedozwolona jest bezglebowa koncepcja produkcji zwierzęcej (tj. fermowa, bez bazy paszowej). Zwierzęta poza pewnymi wyjątkami muszą mieć dostęp do wybiegów, oraz odpowiednio dużą powierzchnię pomieszczeń inwentarskich (Załącznik VIII). Liczba zwierząt na jednostkę powierzchni musi być odpowiednio ograniczona (Załącznik VII).

W gospodarstwie mogą przebywać zasadniczo zwierzęta utrzymywane w systemie ekologicznym, ale możliwe jest:

- utrzymywanie zwierząt „nieekologicznych” ale innego gatunku i w oddzielnych pomieszczeniach
- można wypasać w ograniczonym zakresie na pastwiskach ekologicznych zwierzęta „nieekologiczne”
- z drugiej strony zwierzęta „ekologiczne” można wypasać na pastwiskach wspólnych.

Warunkiem we wszystkich przypadkach jest zgoda jednostki certyfikującej i stosowanie się do określonych rygorów przedstawiania.

Konwersja gruntów – czyli przejście od systemu dotychczasowego na ekologiczny musi dotyczyć wszystkich powierzchni paszowych – dla niektórych pastwisk i wybiegów, utrzymywanych dotychczas ekstensywnie możliwe jest skrócenie okresu konwersji z dwóch do jednego roku; okres przedstawiania (konwersji) pastwisk i wybiegów gatunków nieroślinożernych można skrócić do pół roku.

Zwierzęta powinny pochodzić z hodowli ekologicznych – za zgodą jednostki certyfikującej wymieniono odstępstwa od tej zasady, pozwalające wprowadzać w różnym zakresie konwencjonalny materiał zarodowy.

Konwersja zwierząt – aby produkty zwierzęce mogły być uznane za ekologiczne, zwierzęta muszą być chowane w systemie ekologicznym.

Jeśli podczas tworzenia stada ekologicznego brakuje zwierząt, to można wprowadzić inne zwierzęta, które muszą być jednak utrzymywane przez pewien okres czasu w systemie ekologicznym, co najmniej:

- Bydło i koniowate 12 miesięcy
- Trzoda i małe przeżuwacze 6 miesięcy
- Zwierzęta produkujące mleko 6 miesięcy
- Drób na ubój 10 tygodni
- Drób produkujący jaja 6 tygodni

Czyli aby produkt zwierzęcy mógł być nazwany ekologicznym najpierw powierzchnia paszowa musi przejść przestawianie a potem zwierzęta żywione paszami z tych gruntów jeszcze utrzymane odpowiednio długo.

Możliwe jest skrócenie łącznej konwersji gruntów i zwierząt do 24 miesięcy. *Czyli jednoczesne rozpoczęcie przestawiania dla powierzchni paszowej i zwierząt.*

Karmienie zwierząt powinno być zgodne z naturą – zakazane jest wymuszone karmienie zwierząt. Tucz jest dozwolony, jeśli jest odwracalny na każdym etapie chowu.

Pasze powinny pochodzić z produkcji ekologicznej:

- dopuszcza się udział do 30% pasz z gruntów w okresie konwersji
- dopuszcza się udział 10-20% pasz konwencjonalnych (do 24 sierpnia 2005 roku). Pasze przeliczamy na procent suchej masy.

Podstawą żywienia młodych zwierząt powinno być mleko, młode zwierzęta powinny być żywione mlekiem co najmniej:

- 40 dni świnie
- 45 dni owce i kozy
- 3 miesiące dla bydła

System chowu dla zwierząt roślinożernych w najwyższym stopniu powinien być oparty o pastwisko. Co najmniej 60% paszy w przeliczeniu na suchą masę powinna stanowić pasza objętościowa.

Do dziennej dawki drobiu i świń należy dodawać paszę objętościową – zieloną, susz, kiszonkę.

W żywieniu zwierząt można używać wyłącznie pasz i dodatków wymienionych w częściach C, D Załącznika I.

Zapobieganie chorobom i leczenie

Chorobom zwierząt w chowie ekologicznym należy zapobiegać poprzez:

- dobór odpowiednich ras
- stosowanie takich praktyk gospodarskich, które wzmocnią odporność zwierząt i zapobiegną infekcjom
- zapewnienie odpowiedniej paszy, wybiegu, ruchu i właściwej obsady.

W przypadku choroby zwierzęcia należy je odizolować (*gdy zachodzi potrzeba – np. choroba zakaźna*), poddać leczeniu.

Gdy stosujemy leczenie należy dać pierwszeństwo lekom roślinnym, produktom homeopatycznym i wymienionym w Załączniku I C. pkt 3.

Dopiero gdy użycie wymienionych powyżej metod nie daje efektów lub jest mało prawdopodobny efekt a także gdy leczenie ma zapobiec cierpieniu lub śmierci zwierzęcia – można użyć syntetycznych leków weterynaryjnych na odpowiedzialność lekarza weterynarii.

Nie wolno jednak tych leków stosować profilaktycznie.

Zakazem objęte jest stosowanie stymulatorów wzrostu lub produkcji m.in.: antybiotyków, kokcydiostatyków, hormonów itp.

Dopuszcza się użycie hormonów pojedynczym zwierzętom w celach terapeutycznych w ściśle określonych warunkach.

Należy prowadzić rejestr zastosowanych środków weterynaryjnych. W rejestrze tym muszą się znaleźć:

- szczegółowa diagnoza
- nazwa leku wraz z nazwą jego aktywnej substancji farmakologicznej
- dawkowanie, metoda podania leku
- czas trwania kuracji
- prawnie obowiązujący okres karencji.

Zwierzęta leczone powinny być oznakowane, przed wprowadzeniem do obrotu organ kontroli musi być poinformowany o szczegółach leczenia.

Okres karencji po podaniu ostatniej dawki leku dla zwierząt chowanych ekologicznie ma być 2 razy dłuższy niż w chowie konwencjonalnym. *W przypadku nie określonego w etykiecie terminu karencja wynosi 48 godzin*

Gdy zwierzę lub ich grupa były poddane w roku 2-3-krotnej kuracji syntetycznymi lekami weterynaryjnymi to produkty pozyskane od zwierzęcia nie mogą być wprowadzone do obrotu jako ekologiczne. *Zapis ten nie dotyczy szczepień, leczenia chorób pasożytniczych i innych obowiązujących programów krajowych i unijnych.*

Praktyki prowadzenia gospodarstwa, organizacja transportu i identyfikacja produktów zwierzęcych

Rozród zwierząt odbywa się metodami naturalnymi, zakazane jest przenoszenie zarodków, ale dopuszczona jest sztuczna inseminacja.

Zabronione jest systematyczne przeprowadzanie takich zabiegów jak de-kornizacja, przycinanie zębów, ogona, kastracja itp. *Zabiegi takie są dopuszczalne w wyjątkowych przypadkach za zgodą organu certyfikującego. W przypadku tradycyjnych kierunków produkcji dopuszczalna jest kastracja (kapłony, świnię itp.) przeprowadzona przez fachowy personel.*

Zabronione jest trzymanie zwierząt na uwięzi
Odstępstwo dopuszczalne z względu na bezpieczeństwo lub dobrostan zwierząt i tylko na czas określony. Dodatkowe odstępowstwa dotyczą budynków zbudowanych przed 24 sierpnia 2000 roku oraz małych gospodarstw bydłowych za zgodą jednostki certyfikującej.

Ustanowiony został minimalny wiek uboju dla drobiu:

- 81 dni dla kurecząt (150 dni dla kapłonów)
- 49 dni dla kaczek pekińskich; 70 dni kaczek piżmowych
- 140 dni dla indyków i gęsi przeznaczonych do pieczenia

Transport zwierząt ma być tak zorganizowany aby ograniczyć stres zwierząt i zapewnić im dobrostan.

Na wszystkich etapach produkcji, przygotowania i transportu oraz obrotu zwierzęta i produkty zwierzęce mają być zidentyfikowane.

Obornik

Dawka obornika w gospodarstwie ekologicznym, obliczona według zawartego w nim azotu, nie może przekraczać 170 kg azotu (N) na hektar użytków rolnych rocznie.

Państwa członkowskie przyjmują przeliczniki, które nie mogą być wyższe niż zawarte w Załączniku VII. *Dla gospodarstw ekologicznych oznacza to sporządzanie corocznie obrotu zwierząt i bilansu wytworzonego obornika. Gdy przekroczony zostanie limit 170 kgN/ha gospodarstwo musi zmniejszyć obsadę zwierząt.*

Możliwe jest również nawiązanie kontaktu z innym gospodarstwem ekologicznym w celu sprzedaży nadwyżek obornika. *Przepływy obornika muszą być udokumentowane, a limit jest obliczany dla współpracujących gospodarstw.*

Obornik ma być przechowywany tak, żeby wykluczyć skażenie wód, w związku z czym pojemność urządzeń i pomieszczeń do przechowywania obornika musi być dostatecznie duża, aby gromadzić obornik w okresach gdy nie można go wywozić.

Wybiegi i pomieszczenia inwentarskie

Pomieszczenia i wybiegi powinny być tak zaprojektowane, żeby zaspokoić potrzeby zwierząt wynikające z ich biologii i zachowania. Zwierzęta muszą mieć stały, łatwy dostęp do pożywienia i wody; budynki powinny być odpowiednio wentylowane, mieć właściwą dla gatunku i wieku zwierzęcia temperaturę i dopływ naturalnego światła. Wybiegi i zagrody muszą zapewnić wystarczającą ochronę przed ekstremalnymi warunkami pogodowymi.

Obsada zwierząt w budynkach musi im zapewnić dobrostan (*możliwy jest chów poza budynkami*).

Minimalne powierzchnie budynków i wybiegów przypadające na zwierzęta są podane w Załączniku VIII. Na wybiegach i pastwiskach nie wolno dopuścić do nadmiernego wypasu i zrycia gruntu.

Pomieszczenia i wyposażenie powinny być oczyszczone i odpowiednio zdezynfekowane (*dopuszczalne środki dezynfekujące i myjące podano w Załączniku II część E*).

Wszystkie zwierzęta ssące muszą mieć dostęp do wybiegów, roślinożercy do pastwisk. W końcowej fazie tuczu bydła, świń i owiec dopuszcza się chów w pomieszczeniach (chów zamknięty nie może przekraczać jednej piątej życia zwierzęcia, w żadnym przypadku trzech miesięcy). *Mowa jest o chowie w pomieszczeniu bez możliwości wyjścia na wybieg. Zabrania się trzymania cieląt ponad tygodniowych w indywidualnych w boksach, świnię powinny mieć miejsce do rycia.* W pomieszczeniach co najmniej połowa podłogi musi być lita (*tj. nie rusztowa*). Zwierzęta powinny mieć dostatecznie dużo suchej ściółki do leżenia.

Drób

Drobie nie wolno trzymać w klatkach. Ptactwo wodne musi mieć dostęp do wody.

W kurnikach spełnione muszą być wymagania:

- 1/3 powierzchni musi być lita i pokryta ściółką;
- muszą być zaopatrzone w grzędy (patrz Załącznik VIII);
- muszą mieć otwory wyjściowe (co najmniej 4 m długości na każde 100 m² powierzchni kurnika i odpowiednia wysokość;

W jednym budynku nie może przebywać więcej niż:

- 4,8 tys. kurcząt;
- 3 tys. kur niosek;
- 4 tys. kaczek
- 2,5 tys. indyków i gęsi

Dla kur niosek należy zapewnić co najmniej 8-mio godzinny okres bez doświetlania.

Drób musi mieć dostęp do wybiegów. Między cyklami chowu budynki muszą być dezynfekowane, a zagrody odtworzona roślinność.

W budynkach gdzie produkcja odbywa się w budynkach wzniesionych przed 24 sierpnia 1999 możliwe są odstępstwa od obsad w Załączniku VIII (odstępstwo możliwe do 2010 roku).

Załącznik I Część C. Pszczelarstwo i produkty pszczelarskie

Całą część C. poświęcona jest szczegółowo produkcji pszczelarskiej. Ze względu na ograniczoną objętość tego wydawnictwa podajemy tylko kluczowe elementy.

Konwersja powinna wynosić co najmniej 1 rok.

W okresie tym należy wymienić cały wosk na pochodzący z produkcji ekologicznej (w przypadku braku na rynku może otrzymać zgodę na użycie innego wosku – pochodzącego z komórek pszczelich. Ule powinny być wykonane z materiałów naturalnych, nie stwarzających ryzyka skażenia produktów pszczelarskich. Do ochrony i dezynfekcji ramek używać wyłącznie produktów dopuszczonych (Załącznik II B. pkt 2).

Należy odpowiednio wybrać rasy pszczół, pierwszeństwo należy dać lokalnym ekotypom ras europejskich, *dopuszcza się za zgodą jednostki certyfikującej konwersję pasiek istniejących i pozyskiwanie królowych z pasiek nieekologicznych.*

Pasieka musi być odpowiednio zlokalizowana.

W promieniu 3 km zasadniczo powinny być uprawy ekologiczne lub roślinność naturalna, powinna być zachowana dostateczna odległość od możliwych źródeł skażenia. Pszczelarz sporządza mapę lokalizującą pasiekę i pożytki.

Dokarmianie jest dopuszczalne miodem z produkcji ekologicznej lub syropem z ekologicznie produkowanego cukru.

Zapobieganie chorobom i pasożytom powinno być oparte na naturalnej odporności i działaniach profilaktycznym (*wymiana królowych i wosku, dezynfekcja itp.*). W przypadkach koniecznych leczenia, daje się pierwszeństwo lekom naturalnym w ostateczności syntetycznym pod szczegółowymi rygorami (*nadzór weterynaryjny, oznakowanie uli, karencja itp.*).

Zabrania się niektórych praktyk (*np. niszczenia pszczół, czerwiu, okaleczania itp.*).

Załącznik II Część A. Nawozy i środki poprawiające jakość gleby

Wymienione w nim są nawozy i środki poprawiające jakość gleby.

Produkty organiczne:

obornik, kompostowane odchody zwierzęce, płynne odchody zwierzęce (*po fermentacji*), kompostowane odpady domowe, torf, wywary gorzelnicze, podłoże z produkcji grzybów (*ekologiczne*), odchody dżdżownic (*wermi-komposty*) i dzikich ptaków (*guano*), mączki pochodzenia zwierzęcego, glony, produkty drzewne.

Kopaliny mineralne:

Gliny, nie oczyszczone sole sodowe, potasowe i magnezowe, węglany wapnia i magnezu, wapno defekacyjne, siarka, gips, mączki kamienne, mielone fosfority.

Niektóre z wymienionych powyżej wymagają specjalnej zgody jednostki certyfikującej np. obornik spoza gospodarstwa ekologicznego lub przeprowadzenia analizy chemicznej np. mączki zwierzęce na zawartość chromu czy odpady domowe na metale ciężkie.

Listę dozwolonych nawozów w obrocie handlowym prowadzi Instytut Nawożenia i Gleboznawstwa w Puławach.

Załącznik II Część B. Pestycydy

Wymienione w nim są różne produkty przeznaczone do ochrony roślin.

W tabelach wymieniono substancje roślinne i zwierzęce a także mineralne służące do zwalczania niepożądanych organizmów, gdy zawiodą inne metody. Podane są substancje aktywne mogące wchodzić w skład różnych preparatów handlowych.

Dopuszcza się wyjątkowo preparaty syntetyczne jak tlenochlorek miedzi, wodorotlenek miedzi (do końca 2005 r. dopuszczalna dawka wynosi do 8 kg miedzi (Cu) na hektar/rocznie potem 6 kg Cu/ha/r. Ciecz kalifornijska i mydła potasowe jeśli zamieszczone zostaną na listach IOR Poznań.

Możliwość zastosowania preparatu nawet gdy zawiera substancję dopuszczoną i jest stosowana w innych krajach UE musi być potwierdzona przez Instytut Ochrony Roślin w Poznaniu i znaleźć się w oficjalnym wykazie preparatów.

Załącznik II Część C. Surowce do produkcji pasz

Wymienione w nim są szczegółowo możliwe do użycia surowce do sporządzania pasz.

Stosować można komponenty paszowe pochodzące wyłącznie z produkcji ekologicznej. Można produkować mieszanki paszowe używając surowców dopuszczonych. w niniejszym załączniku.

Wymienione zostały surowce roślinne jak zbożowe, oleiste, strączkowe, bulwy itp. Oraz zwierzęce np. mleko i jego pochodne, ryby,, jaja itp. Do pasz dodawane mogą być również naturalne substancje pochodzenia mineralnego zawierające makroskładniki np. sole sodowe, potasowe, wapniowe itp.

Załącznik II Część D. Dodatki do pasz, pewne substancje stosowane w żywieniu zwierząt i środki pomocnicze stosowane w przetwórstwie, dodawane do pasz

Wymienione w nim są szczegółowo możliwe do użycia dodatki do sporządzania pasz jak: mikroelementy, witaminy, enzymy, mikroorganizmy, konserwanty lepiszcza,

Załącznik II Część E. Środki dezynfekcyjne i czyszczące

Wymienione w nim są dozwolone substancje jak np. mydła, wapno, wapno nie gaszone, wybielacz, soda kaustyczna, woda utleniona, kwasy mineralne i organiczne, formalina.

Mogą one służyć **wyłącznie do czyszczenia pomieszczeń i instalacji inwentarskich.**

Załącznik III

Omawia szczegółowe zasady kontroli wszystkich producentów rolnych i podmiotów gospodarczych podczas całego cyklu produkcji i aby zapewnić spełnienie zapisów tego Rozporządzenia.

Odsyłamy do szczegółowych zapisów wszystkich, którzy podejmą działalność gospodarczą w zakresie przetwarzania i handlu, importu i eksportu artykułów ekologicznych.

Kontrola spełnia bardzo ważną rolę zapobiegając nieuczciwej konkurencji (przez dopilnowanie odpowiedniej jakości – kontrolerzy sprawdzają dokumentację produktów oznaczonych jako ekologiczne, pobierają próbki, które następnie są badane pod kątem pozostałości substancji zabronionych). Do kontroli upoważnione są jednostki certyfikujące. Prawdliwość wykonania kontroli sprawdza GIJHARS (Główny Inspektorat Jakości Handlowej Artykułów Rolno Spożywczych). Jednostki certyfikujące mają prawo do kontroli gospodarstw rolnych – jako sprawdzenie stosowania metod produkcji ekologicznej stosownie do zapisów rozporządzenia. Kontrolowane są także zakłady przygotowujące do sprzedaży i przetwarzające produkty ekologiczne, hurtownie, sklepy i targowiska, gdzie jest ona sprzedawana oraz importerzy spoza UE a także producenci pasz ekologicznych.

Załącznik IV

Zawiera treść zgłoszenia podmiotów, które chcą się zajmować produkcją ekologiczną.

W Polsce obowiązuje wzór zgłoszenia do Inspekcji Jakości Handlowej Artykułów Rolnospożywczych. O formularz można poprosić w jednostce certyfikującej lub ściągnąć ze strony internetowej www.ijhar-s.gov.pl.

Załącznik V

Zawiera informację, jak musi być umieszczona na etykiecie produktu ekologicznego oraz podaje dokładny opis logo rolnictwa ekologicznego UE.

Załącznik VI

Zawiera wykaz dodatków jakie mogą znaleźć się w składzie przetworzonego produktu ekologicznego oraz substancji technologicznych używanych w procesie przetwórstwa ekologicznego.

Załącznik VII

Zawiera wskazówki dotyczące obsady zwierząt na hektar – tj. ile sztuk wytworzy taką ilość odchodów w których znajdzie się dopuszczalna na hektar ilość azotu.

Maksymalna liczba zwierząt na ha Klasa zwierząt	Maksymalna liczba zwierząt na ha Równoważnik 170 kg N/ha/rok
Koniowate powyżej 6 m-cy	2
Cielęta	5
Inne gatunki bydła poniżej 1 roku	5
Bydło płci męskiej powyżej 1 roku ale poniżej 2 lat	3,3
Bydło płci żeńskiej powyżej 1 roku ale poniżej 2 lat	3,3
Bydło płci męskiej w wieku 2 lat lub powyżej	2
Jałówki hodowlane	2,5
Jałówki opasowe	2,5
Krowy mleczne	2
Krowy mleczne	2
Inne krowy	2,5
Królice hodowlane	100
Maciorki	13,3
Kozy	13,3
Prosięta	74
Maciory	6,5
Tuczniki	14
Inna trzoda chlewna	14
Kurczęta rzeźne	580
Kury nioski	230

Załącznik VIII

Przedstawia minimalne powierzchnie wewnątrz i na zewnątrz pomieszczeń i inne cechy pomieszczeń dla różnych gatunków i rodzajów produkcji.

Powierzchnie wewnętrzne podane w metrach kwadratowych przypadających na jedno zwierzę lub w przeliczeniu na kilogram żywca. Powierzchnie na zewnątrz, to powierzchnie wybiegów.

1. Bydło, owce i trzoda chlewna

	Powierzchnie wewnętrzne (powierzchnia netto dostępna dla zwierząt)		Powierzchnie zewnętrzne (powierzchnie do chodzenia, z wyłączeniem pastwisk)
	Minimalna waga żywca (kg)	m²/głowę	m²/głowę
Bydło i konie – hodowlane i opasowe	do 100	1,5	1,1
	do 200	2,5	1,9
	do 350	4,0	3
	ponad 350	5 przy min. 1 m ² /100 kg	3,7 przy min. 1 m ² /100 kg
Krowy mleczne		6	4,5
Byki hodowlane		10	30
Owce i kozy		1,5 owca/koza 0,35 jagnię/koźłą	2,5 2,5 przy 0,5 na jagnię/koźłą
Proszące się maciory z prosiętami do 40 dni		7,5 maciora	
Tuczniki	do 50	0,8	0,6
	do 85	1,1	0,8
	do 110	1,3	1
Prosięta			
Świnie zarodowe		2,5 płci żeńskiej	1,9
	6,0 płci męskiej	8,0	

2. Drób

	Powierzchnie wewnętrzne (powierzchnia netto dostępna dla zwierząt)			Powierzchnie zewnętrzne (m² powierzchni dostępne w rotacji/głowę)
	Liczba zwierząt/m²	cm grzędy/ zwierzę	gniazdo	
Kury nioski	6	18	8 kur niosek na gniazdo lub w przypadku wspólnego gniazda 120cm ² na ptaka	4, pod warunkiem, iż nieprzekroczona jest granica 170 kg N/ha/rok
Drób do tuczu (w stałych budynkach dla drobiu)	10 przy max. 21 kg żywca na m ²	20 (wyłącznie dla perliczek)		4 brojlery i perliczki 4,5 kaczki 10 indyki 15 gęsi Dla wszystkich wymienionych wyżej gatunków nieprzekroczona jest granica 170 kg N/ha/rok
Drób do tuczu (w ruchomych budkach dla drobiu*)	16(*) w ruchomych budkach dla drobiu przy max. 21 kg żywca na m ²			2,5 pod warunkiem, iż nieprzekroczona jest granica 170 kg N/ha/rok
(*) jedynie w przypadku, gdy ruchome budki nie przekraczają 150 m ² powierzchni, pozostające na noc otwarte				

Miejsce rolnika w systemie prawnym

Aby produkować ekologicznie i otrzymywać dotację rolnik musi współpracować bądź kontaktować się z poniższymi jednostkami:

Jednostka certyfikująca – którą rolnik wybiera z listy akredytowanych i upoważnionych przez Ministra Rolnictwa. Jednostka certyfikująca wydaje certyfikat potwierdzający że produkt wyprodukowano zgodnie z Rozporządzeniem 2092/91. *Rolnik może wybrać dowolną uprawnioną jednostkę certyfikującą, niekoniecznie najbliższą. Jej inspektorzy mają obowiązek przeprowadzić kontrolę w gospodarstwie, mogą pobierać próby gleby i produktów. Kontrolują także zakłady przetwórcze i wprowadzanie do obrotu produktów ekologicznych importowanych spoza Unii.*

Przeszkolony doradca rolnośrodowiskowy – który sporządza „plan działalności rolno środowiskowej” obejmujący: płodozmian, schematy i pakiety wsparcia, szkic pól gospodarstwa z zaznaczonymi działkami objętymi wsparciem, stan zwierząt, produkcję azotu nawozach naturalnych i plan ich zagospodarowania. (Rozporządzenie ministra rolnictwa z dn. 06 sierpnia 2004 Dz.U.181 poz. 1878).

Na podstawie tego planu przygotowuje się wniosek o przyznanie płatności do ARiMR. Aby skontaktować się z doradcą rolnośrodowiskowy należy zgłosić się do lokalnego oddziału doradztwa rolniczego lub izby rolniczej.

Oddział Powiatowy Agencji Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa – rolnik składa tam (bądź wysyła pocztą) wniosek o płatność.

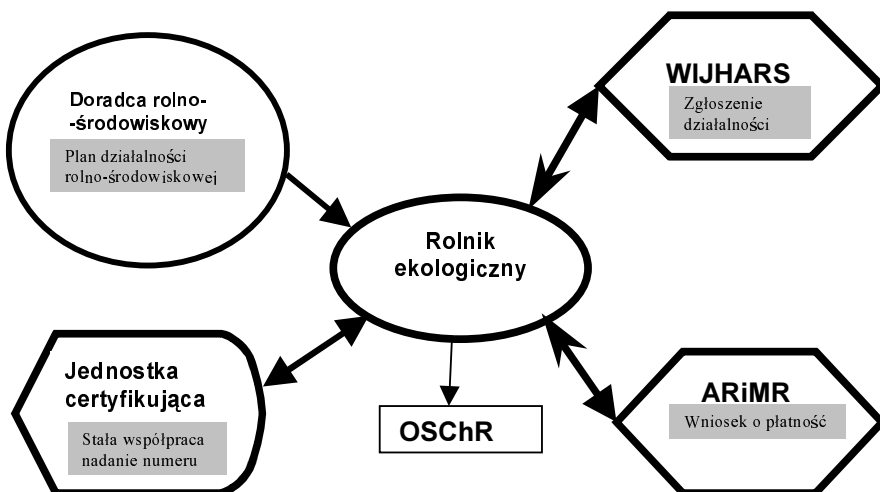
Pracownicy Agencji są upoważnieni do kontroli w gospodarstwie – zmierzania poszczególnych działek, sprawdzają pogłowie zwierząt, sprawdzają czy gospodarstwo jest prowadzone zgodnie z „planem działalności rolnośrodowiskowej”. Jeśli rolnik nie chce uzyskiwać dopłat do produkcji nie musi składać wniosku do ARiMR.

Wojewódzki Inspektorat Jakości Handlowej Artykułów Rolnospożywczych – rolnik wysyła zgłoszenie o działalności w rolnictwie ekologicznym. W zgłoszeniu podaje powierzchnie zasiewów, stan zwierząt i budynki wykorzystywane do produkcji ekologicznej.

Inspekcja ta ma za zadanie nadzorowanie rynku produktów ekologicznych wewnętrznego jak i w obrocie międzynarodowym – sprawuje także państwowy/unijny nadzór nad jednostkami certyfikującymi. Inspekcja pilnuje jakości produktów i walczy z nieuczciwą konkurencją. Po złożeniu wniosku

rolnik może na swoich produktach podać informację o tym, że jego produkt znajduje się pod kontrolą „System kontroli Wspólnot Europejskich”. Inspektorzy WIJHARS mają prawo (po wylegitymowaniu się) do kontroli w gospodarstwie – przy czym kontrolują prawidłowość działania jednostki certyfikującej, kontrolują także produkty opatrzone etykietą „wyprodukowano metodami ekologicznymi” w hurtowniach, sklepach i na targowiskach.

Schemat zależności w rolnictwie ekologicznym:

Oznaczenia produktu ekologicznego:

Rolnictwo ekologiczne-System kontroli WE

Zarówno logo oznaczenie jak i informacja o kontroli mogą być dodatkowo w drugim języku:
np. angielskim:

Organic farming- EC Control System

lub niemieckim:

Ökologischer Landbau-EG-Kontrollsystem

Formalności w 5 krokach

1. Rolnik wybiera dowolną jednostkę certyfikującą.

Adresy jednostek w załączeniu.

2. Rolnik wypełnia formularz zgłoszeniowy przysłany przez jednostkę certyfikującą w dwóch egzemplarzach: jeden odsyła do jednostki certyfikującej; drugi do WIJHARS.

*Formularz można znaleźć też na stronach internetowych. Należy je wypełnić zgodnie z instrukcją - pomocy udzieli doradcy z lokalnego (powiatowego) biura doradztwa. Formularze przesyłamy listem poleconym. Rolnik pozostawia sobie kopię formularza. Po raz pierwszy rolnik może składać wniosek przez cały rok, od drugiego roku działalności w terminie **od 1 marca do 30 kwietnia**.*

W Załączniku 1 podajemy powierzchnie działek ewidencyjnych w gospodarstwie. Załącznik ten należy wypełnić posługując się wnioskiem o przyznanie płatności obszarowej. W Załączniku 2 podajemy obiekty w gospodarstwie gdzie będzie prowadzona działalność ekologiczna.

Jednostka certyfikująca wystawi stosowny dokument, że gospodarstwo uczestniczy w programie – wtedy można wystąpić o płatność (ale nie jest to obowiązkowe).

3. Doradca rolnośrodowiskowy sporządza plan rolnośrodowiskowy dla gospodarstwa.

Plan jest sporządzany na pięć lat, obejmuje wykaz zadań i zaleceń, które rolnik powinien realizować w swoim gospodarstwie. Plan posłuży do sporządzenia wniosku o płatność rolnośrodowiskową. Dla doradcy rolnośrodowiskowego należy przygotować mapki rozłogu gruntów w gospodarstwie i kopię wniosku o przyznanie płatności obszarowych. Plan należy przechowywać w gospodarstwie

4. Rolnik wypełnia wniosek o płatność i składa go w biurze powiatowym ARiMR.

*Wniosek o płatność rolnośrodowiskową jest składany co roku (tak jak o płatność obszarową). Żeby uniknąć błędów wniosek o płatność powinien być przygotowany z pomocą doradcy rolnośrodowiskowego. Pozostawiamy sobie kopię wniosku. Gdy złożymy wniosek do 15 stycznia - rolnik ma realizować działalność ekologiczną **od 1 marca**; drugi termin złożenia to 15 czerwca - rolnik ma realizować działalność ekologiczną **od 1 sierpnia**.*

Płatność jest wypłacana w ciągu 8 miesięcy w pierwszym roku od rozpoczęcia realizacji działalności i 12 miesięcy w drugim roku.

5. Rolnik składa wniosek o refundację kontroli do Okręgowej Stacji Chemiczno Rolniczej.

Koszt kontroli jaką przeprowadza jednostka certyfikująca może zostać zrefundowany. Jednostki certyfikujące mają własne cenniki kontroli. Terminy składania wniosków o refundację do OSChR to: do 31 lipca i do 15 października.

Załącznik Nr 1.

**UPOWAŻNIONE JEDNOSTKI CERTYFIKUJĄCE ROLNICTWO
EKOLOGICZNE W ROKU 2004 */**

Lp.	Nazwa jednostki i jej siedziba	Zakres upoważnienia	Numer identyfikacyjny nadany w upoważnieniu jednostce certyfikującej
1	2	3	4
1.	Polskie Centrum Badań i Certyfikacji Biuro ds. Badań i Certyfikacji O/ w Pile 64-920 Piła ul. Śniadeckich 5 tel.:(0-67) 213-87-00 fax:(0-67) 213-83-84 e-mail: pcbcpiła@i-pila.pl www.pcbc.gov.pl	Przeprowadzanie kontroli, wydawanie i cofanie certyfikatów zgodności w zakresie: 1) produkcji rolnej oraz pozyskiwania dziko rosnących roślin lub ich części, 2) przetwórstwa produktów rolnictwa ekologicznego, 3) wprowadzania do obrotu produktów rolnictwa ekologicznego pochodzących z zagranicy	RE-01/2002/PL
2.	Jednostka Certyfikacji Produkcji Ekologicznej PNG Sp. z o.o. Zajączków koło Kielc 26-065 Piekoszków tel: (0-41) 306-48-11; 306-48-12 fax: (0-41) 306-48-13 e-mail: png@ecofarm.pl www.png.ecofarm.pl	Przeprowadzanie kontroli, wydawanie i cofanie certyfikatów zgodności w zakresie: 1) produkcji rolnej oraz pozyskiwania dziko rosnących roślin lub ich części (tylko grzyby), 2) przetwórstwa produktów rolnictwa ekologicznego.	RE-02/2002/PL
3.	BIOEKSPERT Sp. z o.o. 00-621 Warszawa ul. Boya-Żeleńskiego 6/34 tel/fax (0-22) 825-22-31 tel (0-24) 263-48-52 e-mail: bioekspert@plo.pl e-mail: terpiw@wp.pl e-mail: dorota.metera@qdnet.pl	Przeprowadzanie kontroli, wydawanie i cofanie certyfikatów zgodności w zakresie: 1) produkcji rolnej oraz pozyskiwania dziko rosnących roślin lub ich części, 2) przetwórstwa produktów rolnictwa ekologicznego, 3) wprowadzania do obrotu produktów rolnictwa ekologicznego pochodzących z zagranicy.	RE-03/2002/PL

4.	AGRO BIO TEST Sp. z o.o. 02-787 Warszawa ul. Nowoursynowska 166 tel/fax (0-22) 847-87-39 58-500 Jelenia Góra ul. Plac Kardynała Wyszyńskiego 37 tel/fax: (0-75) 642-26-16 e-mail: agro.bio.test@agrobiotest.pl	Przeprowadzanie kontroli, wydawanie i cofanie certyfikatów zgodności w zakresie: 1) produkcji rolnej oraz pozyskiwania dziko rosnących roślin lub ich części, 2) przetwórstwa produktów rolnictwa ekologicznego, 3) wprowadzania do obrotu produktów rolnictwa ekologicznego pochodzących z zagranicy.	RE-04/2002/PL
5.	COBICO Sp. z o.o. 31-203 Kraków ul. Lekarska 1 tel. (0-12) 632-35-71 tel. (0-12) 630-90-90 fax: (0-12) 416-36-46 e-mail: cobico@cobico.pl http://www.cobico.pl	Przeprowadzanie kontroli, wydawanie i cofanie certyfikatów zgodności w zakresie produkcji rolnej (bez pszczelarstwa).	RE-05/2003/PL
6.	EKOOGWARANCJA PTRE Sp. z o.o. 20-834 Lublin ul. Irysowa 12/2 tel. (0-81) 742-68-64 fax (0-81) 742-83-14 e-mail: biuro@ekogwarancja.pl www.ekogwarancja.pl	Przeprowadzanie kontroli, wydawanie i cofanie certyfikatów zgodności w zakresie: 1) produkcji rolnej oraz pozyskiwania dziko rosnących roślin lub ich części, 2) przetwórstwa produktów rolnictwa ekologicznego, 3) wprowadzania do obrotu produktów rolnictwa ekologicznego pochodzących z zagranicy.	RE-06/2003/PL

*/ Źródło:<http://www.minrol.gov.pl/Pages/Inne-Info22#Rolnictwo>

Użyteczne linki:

Najważniejsze informacje o przepisach prawnych można znaleźć na stronach internetowych:

1. www.odr.net.pl/rolnictwo_ekologiczne/ – **Krajowe Centrum Rolnictwa Ekologicznego** – na stronie znajdziemy obok wszystkich przepisów prawa dotyczących rolnictwa ekologicznego i gospodarstwa rolnego, instrukcje uprawy i roślin i chowu zwierząt w systemie ekologicznym, aktualności i ciekawe artykuły.
2. www.arimr.gov.pl – **Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa**, klikamy najpierw flagę polską (wersja polska), potem zakładkę „wnioski” – znajdziemy w niej wzór wniosku o płatność wraz z instrukcją wypełniania.
3. www.ijhar-s.gov.pl – **Inspekcja Jakości Handlowej Artykułów Rolno Spożywczych** – znajdziemy tu wiadomości statystyczne o rozwoju rolnictwa ekologicznego, wzory wniosków, zasady kontroli.
4. www.minrol.gov.pl – **Ministerstwo Rolnictwa Rozwoju Wsi**, klikając po prawej stronie u dołu zakładkę „ROLNICTWO EKOLOGICZNE” – znajdziemy wszystkie akty prawne dotyczące rolnictwa ekologicznego.
5. www.ppr.pl – **Pierwszy Portal Rolny** – klikamy w spisie tematów u góry strony „ROLNICTWO EKOLOGICZNE” znajdziemy wiele informacji o rolnictwie ekologicznym.
6. <http://www.ior.poznan.pl/Organizacja/wykaz-eko.html> – wykaz środków aktualny wykaz dopuszczonych do stosowania środków ochrony
7. <http://www.iung.pulawy.pl/Odpady/Wykaz.htm> – aktualny wykaz nawozów dopuszczonych do stosowania w gospodarstwach ekologicznych.
8. <http://www.piorin.gov.pl/strony/aktualnosci.html> – wykaz dostawców ekologicznego materiału siewnego, wykaz nasion, mat. siewnego i wegetatywnego materiału rozmnożeniowego wyprodukowanego metodami ekologicznymi